

5.5 Regler om magtanvendelse over for en særlig målgruppe

De foregående afsnit har beskrevet regler for *alle voksne* med en betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Næste afsnit, 5.5.1, drejer sig *kun om personer*, hvor tilstanden *ikke skyldes demens* eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse. Herefter følger afsnit 5.5.2 og 5.5.3 om personer, hvor tilstanden *skyldes demens* eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse. I den ene gruppe er der altså tale om personer f.eks. med udviklingshæmning, og i den anden f.eks. personer med demens.

Opdelingen sker, dels fordi der kan være forskellige hensyn at tage til personerne i de to målgrupper, dels for at gøre reglerne om anvendelse af magt mere tydelige og mere sikre at anvende (retssikkerhed). Men begge grupper består af personer, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand, behandling eller aktiverende tilbud.⁴⁶²

Der er tale om en situation, hvor der ikke foreligger et samtykke. Af hensyn til borgerens retssikkerhed skal der være nødvendig faglig dokumentation for den nedsatte psykiske funktionsevne. Dokumentation vil typisk være i form af en lægeerklæring, eventuelt fra en specialist.

5.5.1 Kortvarig fastholdelse i situationer med personlig hygiejne – udviklingshæmmede

For den første gruppe, der f.eks. rummer *udviklingshæmmede*, kan personalet kortvarigt fastholde en person i en situation med personlig hygiejne. Fastholdelse skal være nødvendig for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.⁴⁶³ Om fastholdelse er nødvendig, beror på en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Bestemmelsen kan anvendes i botilbud⁴⁶⁴ og i dagtilbud.⁴⁶⁵ Og den kan anvendes, hvis borgeren ikke bor på botilbud eller benytter dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Kortvarig fastholdelse må først finde sted, når personalet forgæves har prøvet med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og ikke mere indgribende end nødvendigt. Igen drejer det sig om principper om proportionalitet og skånsomhed.

En typisk situation kan f.eks. være en kortvarig fastholdelse for at skifte en ble, så udslæt på huden forhindres. Hensynet til borgerens værdighed spiller vel også ind. En anden situation kan være at holde personens mund åben, så tænderne kan blive rensset og børstet.⁴⁶⁶

Personalet skal registrere og indberette indgrebet til personalelederen. Hvis der er tale om et førstegangstilfælde, skal personalelederen herefter vurdere, om der er behov for at anmode kommunen om tilladelse til kortvarig fastholdelse i situationer med personlig hygiejne. En sådan afgørelse gælder for et begrænset tidsrum på 12 måneder. Herefter kan personalelederen anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en ny afgørelse, forudsat det er nødvendigt.⁴⁶⁷

Vurderer personalelederen, at det nok kun er et enkeltstående tilfælde, behøves ingen reaktion. Men bliver det nødvendigt med kortvarig fastholdelse mere end én gang inden for seks måneder, er personalelederen forpligtet til at anmode kommunen om en afgørelse. Det sker af hensyn til personens retssikkerhed – og sådan set også af hensyn til personalets. Der er tale om en tidsbegrænset afgørelse, hvorefter personalet kortvarigt kan fastholde en person i en situation med personlig hygiejne. Det skal være nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Med en handleplan⁴⁶⁸ skal man samtidig søge at sikre, at magtanvendelse i tilsvarende situationer fremover undgås. En handleplan skal angive:

- formålet med indsatsen
- hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen
- andre særlige forhold vedrørende boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.

Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne. Indgrebet skal indberettes til personalelederen, som skal sørge for, at indberetningen bliver sendt videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet. Indgrebet skal ikke registreres hver gang. I stedet angives et skøn over hvor mange indgreb, der er foretaget, fra afgørelsen blev truffet eller fra tidspunktet for den seneste indberetning. Se eventuelt nærmere i Social- og Boligstyrelsens FAQ på Magtanvendelsesområdet.

Klage over personalets anvendelse af reglen om kortvarigt at fastholde en person i en situation med personlig hygiejne kan indbringes for kommunalbestyrelsen.⁴⁶⁹

Klage over kommunalbestyrelsens tilladelse til kortvarigt at fastholde en person i en situation med personlig hygiejne kan indbringes for Ankestyrelsen.⁴⁷⁰

5.5.2 Videregående regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

I den anden gruppe, der f.eks. rummer *personer med demens*, gælder en række mere omfattende bestemmelser,⁴⁷¹ der tilsvarende kan anvendes i botilbud⁴⁷² og i dagtilbud.⁴⁷³ De kan også anvendes, hvis borgeren ikke bor på botilbud eller benytter dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

5.5.2.1 Kortvarig fastholdelse i situationer med personlig hygiejne – bl.a. demente

Personalet kan kortvarigt fastholde en person med betydelig og varigt nedsat funktionsevne.⁴⁷⁴ Det skal være nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.⁴⁷⁵ Om fastholdelse er nødvendigt, beror på en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Kortvarig fastholdelse må først finde sted, når personalet forgæves har prøvet med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og ikke mere indgribende end nødvendigt. Det drejer sig om principper om proportionalitet og skånsomhed.

Det er personalet, som i den konkrete situation skal vurdere, om der er tale om en hygiejnesituation.⁴⁷⁶

Personalet skal registrere og indberette indgrebet til personalelederen. Med en handleplan⁴⁷⁷ skal man samtidig søge at sikre, at magtanvendelse i tilsvarende situationer fremover undgås.

Klage over personalets anvendelse af reglen om kortvarigt at fastholde en person i en situation med personlig hygiejne kan indbringes for kommunalbestyrelsen.⁴⁷⁸